

MINISTERSTWO ROLNICTWA
i ROZWOJU WSI

AGENCJA
RYNKU ROLNEGO

INSTYTUT
EKONOMIKI ROLNICTWA
i GOSPODARKI
ŻYWNOŚCIOWEJ

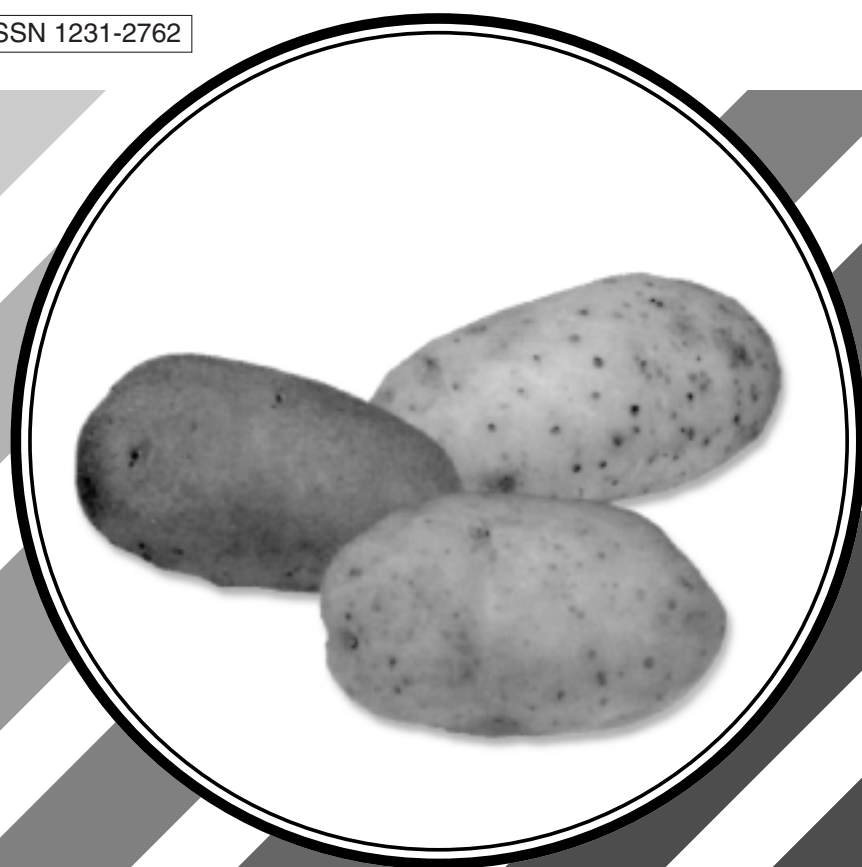
NR
18

RYNEK ZIEMNIAKA

stan i perspektywy

ISSN 1231-2762

**RAPORTY
RYNKOWE**

PAŹDZIERNIK 2000

Spis treści

REASUMPCJA

- I. Uwarunkowania makroekonomiczne
- II. Produkcja ziemniaków – *W. Dzwonkowski, J. Chotkowski*
- III. Popyt na ziemniaki – *W. Dzwonkowski, I. Szczepaniak, E. Rosiak*
- IV. Handel zagraniczny ziemniakami i ich przetworami – *W. Dzwonkowski*
- V. Ceny ziemniaków i ich przetworów – *W. Dzwonkowski*
- VI. Rynek ziemniaków w Europie – *J. Rembeza*

**Przy publikowaniu fragmentów raportu oraz informacji i danych liczbowych
prosimy o podanie źródła.**

Raport przygotowano w Zakładzie Badań Rynkowych IERiGŻ
Świętokrzyska 20, 00-950 Warszawa
Kierownik Zakładu – prof. dr hab. Jan Małkowski, tel: 827-36-64

AUTORZY:

mgr Wiesław Dzwonkowski
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 612

mgr Iwona Szczepaniak
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 770

dr Ewa Rosiak
• IERiGŻ • Warszawa
Tel.: (0 22) 826-50-31 wew. 595

dr Jacek Chotkowski
• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0 94) 342-30-31

dr Jerzy Rembeza
• IHAR • Bonin k. Koszalina
Tel.: (0 94) 342-30-31

Raport zatwierdziła w dniu 10.12.2000 r. Rada Rolniczych Analiz Ekonomicznych w składzie:
Zdzisław Adamczyk, Marian Brzóska (sekretarz), Tadeusz Chrościcki, Eugeniusz Gorzelak, Teresa Jabłońska-Urbaniak, Wojciech Józwiak,
Ryszard Kreft, Ewa Król-Pol, Jan Małkowski, Krzysztof Materko, Bożena Nowicka, Roman Urban, Maria Zwolińska (przewodnicząca).
Kolejny raport wydany będzie w kwietniu 2001 r.

W serii Raporty Rynkowe w najbliższym czasie ukazać się:

1. Rynek zbóż /19/ • październik 2000,
2. Rynek rzepaku /18/ • listopad 2000,
3. Rynek mleka /19/ • listopad 2000,
4. Rynek owoców i warzyw /17/ • listopad 2000,
5. Rynek cukru /18/ • grudzień 2000,
6. Popyt na żywność /1/ • grudzień 2000,
7. Handel zagraniczny produktami rolno-spożywczymi /12/ • grudzień 2000,
8. Rynek środków produkcji i usług dla rolnictwa /19/ • marzec 2001,
9. Rynek pasz /9/ • kwiecień 2001,
10. Rynek ziemniaka /19/ • kwiecień 2001,
11. Rynek drobiu i jaj /19/ • maj 2001,
12. Rynek mięsa /20/ • maj 2001,
13. Rynek ziemi rolniczej /4/ • czerwiec 2001.

POPYT NA ŻYWNOŚĆ

Od grudnia 2000 roku rozpoczynamy systematyczne publikowanie raportu dotyczącego wyłącznie popytu na żywność. Raport zawierał będzie dokładną informację o dotychczasowych i przewidywanych kierunkach rozwoju popytu na podstawowe grupy produktów spożywczych. Autorzy zaprezentują w nim szczegółową analizę aktualnego poziomu i struktury konsumpcji żywności w Polsce oraz determinujących ją czynników i uwarunkowań o charakterze makro- i mikroekonomicznym.

REASUMPCJA

Zbiory ziemniaków w 2000 r. ocenia się na 22,7-23,8 mln ton tj. o 13,9% – 19,4% powyżej ubiegłorocznych. Wpłynęły na to wyższe o 15,9-21,0% plony, które szacuje się na 18,2-19,0 t/ha. Przy znaczących wahaniami plonów, brak jest postępu w plonowaniu ziemniaków od wielu lat, a przeciętne plony w ostatnich 10 latach wahały się wokół 17,1 t/ha, tj. blisko 2-krotnie niżej niż w krajach UE. Przyczyną niskich od lat przeciętnych plonów ziemniaków jest przede wszystkim bardzo niska towarowość produkcji, duże rozdrobnienie uprawy ziemniaków, niska kultura uprawy oraz w regres nasiennictwa. Ponadto pogorszenie sytuacji dochodowej rolnictwa w latach 90-tych i utrzymująca się od lat dekonunktura na rynku ziemniaków, dodatkowo wpłynęły na obniżenie poziomu nawożenia oraz ograniczenie stosowanie środków ochrony.

W bieżącym roku utrzymała się trwała tendencja ograniczania uprawy ziemniaków. W 2000 r. areał ich uprawy wyniósł 1.25 mln ha i w stosunku do roku ubiegłego obniżył się o 1,4%. Udział ziemniaków w strukturze zasiewów w 2000 r., podobnie jak w roku ubiegłym wyniósł 10,1%.

Rok 2000 był już czwartym z kolei utrzymywania się spadkowych tendencji w produkcji nasiennej. Główną przyczyną bardzo niskiego poziomu produkcji sadzeniaków kwalifikowanych są bardzo wysokie koszty wymiany sadzeniaków. W warunkach dekonunktury na rynku ziemniaka gospodarstwa ograniczają nakłady środków z zakupu, w tym zwłaszcza sadzeniaków, mających największy udział w kosztach. Przyczyną skrajnie niskiego zużycia sadzeniaków kwalifikowanych w Polsce mają jednak charakter strukturalny. Wśród nich zasadnicze znaczenie ma bardzo niska towarowość produkcji ziemniaków, co powoduje że w uprawie ziemniaków na potrzeby własne, częsta wymiana sadzeniaków jest nieuzasadniona ekonomicznie. W tej sytuacji udział sadzeniaków kwalifikowanych w całkowitym zużyciu sadzeniaków wciąż utrzymuje się na bardzo niskim poziomie i w sezonie 2000/01 wyniósł zaledwie ok. 2,5 %.

W sezonie 2000/01 należy oczekiwać zwiększenia obrotów rynkowych ziemniakami o ok. 20% do 3,5-3.6 mln ton. Wzrost ten wynika przede wszystkim ze wzrostu przemysłowego przerobu ziemniaków na skrobię,

który wzrośnie do ok. 700 tys. ton, podczas gdy rok wcześniej wynosił ok. 335 tys. ton. Wyższe jest również zapotrzebowanie przemysłu spożywczego na ziemniaki do produkcji frytek, chipsów oraz innych przetworów spożywczych. Popyt na rynku krajowym na ziemniaki do bezpośredniego spożycia utrzyma się na poziomie minionego sezonu lub wzrośnie bardzo nieznacznie. Przewiduje się wzrost eksportu ziemniaków, który może wynieść w skali całego sezonu ok. 150 tys. tj. o 2,5-krotnie więcej niż sezonie 1999/00.

O 11-17% zwiększy się zużycie ziemniaków wewnątrz gospodarstw przede wszystkim na skutek wzrostu paszowego wykorzystania ziemniaków. Nieznacznie zwiększy się także samozaopatrzenie rodzin rolniczych, a zużycie sadzeniaków pozostanie tegorocznym poziomie Łączne zużycie ziemniaków wewnątrz gospodarstw rolniczych w sezonie 2000/01 może wynieść ok. 16,2-17,2 mln ton, z czego na pasze trzeba będzie przeznaczyć prawie 10,8-11,7 mln ton.

W sezonie 2000/01 zostanie zahamowana spadkowa tendencja spożycia ziemniaków świeżych. Po ok. 3%

Tabela 1

Bilans ziemniaków (tys. ton)

Wyszczególnienie	1986/87- 1988/89	1996/97	1997/98	1998/99	1999/00	2000/2001 *
Zbiory	36674	27217	20776	25949	19927	22700 - 23800
Import	85	35	66	24	131	25
Razem do dyspozycji	36579	27252	20842	25973	20058	22725 - 23825
Zużycie w gospodarstwach	24548	18541	14458	18385	14638	16180 - 17135
- sadzenie	4723	3100	2950	2950	2800	2800
- spasanie	17274	12791	8858	12735	9208	10730 - 11690
- samozaopatrzenie	2550	2650	2650	2700	2630	2650
Sprzedaż razem	6273	4211	3394	3826	2969	3595
- na konsumpcję	2818	2352	2147	2072	2000	2010
- na zaopatrzenie przemysłu**	2708	2067	1178	1579	908	1435
- na eksport	747	72	69	175	61	150
Ubytki i straty	5939	4500	2990	3763	2451	2950 - 3100

* prognoza

** ziemniaki zużyte przez przemysł, bez względu na przeznaczenie

Źródło: Dane GUS

spadku w sezonie 1999/00, w bieżącym sezonie może nastąpić minimalny wzrost spożycia ziemniaków świeżych, które nieznacznie przekroczy 120 kg/osobę. O około 2% zwiększy się spożycie przetworów spożywanych z ziemniaków, które w bieżącym sezonie może osiągnąć poziom ok. 12 kg/mieszkańca w ekwiwalencie ziemniaków. Łączne spożycie ziemniaków w Polsce w sezonie 2000/01 wyniesie 132 kg/mieszkańca wobec 131 kg w sezonie 1999/00 i 134 kg/osobę dwa lata temu.

Trudności z pozyskaniem surowca przez przemysł w jesiennej kampanii 1999 r. spowodowały, że przerób ziemniaków na skrobię, spirytus i susze spożywcze w sezonie 1999/2000 znacznie obniżył się i łącznie wyniósł zaledwie ok. 530 tys. ton. Utrzymała się natomiast wzrostowa tendencja przerobu ziemniaków na przetwory spożywcze, tj. głównie chipsy i frytki, których producenci korzystając z rosnącego popytu i mając wsparcie inwestorów strategicznych, wykazują duży dynamizm w działaniu. Przebieg kampanii jesiennej 2000 r. pozwala oczekiwać, że w sezonie 2000/01 przerób ziemniaków na skrobię i susze wzrośnie łącznie do ok. 900 tys.

ton. Wzrost ich zużycia do produkcji spirytusu będzie bardzo niewielki. Odpowiadać on będzie masie odpadów oraz ziemniaków pozostających przy innych sposobach ich użytkowania. Utrzymana zostanie wzrostowa tendencja przerobu ziemniaków na chipsy, frytki i podobne przetwory spożywcze, które według szacunków autorów wyniesie ok. 385 tys. ton wobec 350 tys. ton w sezonie 1999/00.

W sezonie 1999/00 nastąpiło pogorszenie sytuacji w handlu zagranicznym ziemniakami i produktami ich przerobu. Zanotowano prawie trzykrotny spadek eksportu ziemniaków świeżych. Jednocześnie zdecydowanie zwiększył się przywóz do Polski ziemniaków świeżych i przetworów, w tym głównie produktów skrobiowych. Wprawdzie zwiększył się eksport przetworów z ziemniaków, ale nie zrekompensowało to w pełni negatywnych zjawisk w handlu zagranicznym w minionym sezonie. W rezultacie nastąpiło obniżenie dodatniego salda do 6,3 mln USD wobec 13,4 mln USD w sezonie 1998/99 i 8,4 mln USD dwa lata wcześniej. Był to jednak już trzeci sezon z kolei, kiedy zanotowano nadwyżkę wartości eksportu nad importem, podczas gdy w połowie lat

90-tych, przez kilka lat utrzymywało się ujemne saldo obrotów.

Dużo niższa podaż ziemniaków spowodowała, że w sezonie 1999/00 ceny były znacznie wyższe niż w sezonie poprzednim. Średnioroczny poziom cen targowiskowych w ciągu całego sezonu minionego 1999/00 wyniósł ok. 452 zł/t i był wyższy o 56% niż w sezonie 1998/99. Wyższe zbiory ziemniaków w 2000 r. przyczynią się do znaczącego spadku ich cen w sezonie 2000/01. Przewiduje się, że średnioroczne ceny ziemniaków na targowiskach w sezonie 2000/01 wyniosą więc 350-360 zł/t i będą wówczas o przynajmniej 20% niższe niż w sezonie 1999/00. Niższe będą również ceny skupu ziemniaków. Spadek cen będzie dotyczyć zwłaszcza ziemniaków jadalnych oraz przeznaczonych do produkcji frytek i chipsów. Ceny płacone za ziemniaki skrobiowe są nieco wyższe niż w roku 1999. W 2000 roku za ziemniaki skrobiowe krochmalnie płać 0,77-0,80 zł za 1% skrobi wobec 0,60-0,70 zł w roku ubiegłym. Przy średniej zawartości skrobi ok. 18,5% producenci ziemniaków skrobiowych w bieżącej kampanii otrzymują 145-150 zł za tonę dostarczonego surowca.

SUMMARY

Potato crops in the year 2000 are estimated at some 22,7-23,8 mill tons, i.e. were lower by 13,9-19,4% than in the previous year. It was caused by a 15,9-21% rise in yields that are estimated at 18,2-19,0 t/ha. Having remarkable fluctuations there was not any improvement observed in potato yields. Average potato yields for the last 10 fluctuated around 17,1 t/ha, which was two times lower than the EU average. Low share of marketed production, extreme fragmentation of potato production, low level of cultivation and decline in seed production were main causes for low yield level. Moreover deterioration in financial situation of agriculture in the 90's along with persisting for many years weak situation in potato market additionally led to decline in the level of fertiliser use and chemical protection.

Downward tendency in potato area reminded in the current year. Potato area in the year 2000 totalled 1,25 mill ha and was 1,4% lower than recorded last year. Overall potato share in the crop rotation reminded unchanged from the last year at the level 10,1%.

The year 2000 was the fourth consecutive season of downward trends

in potato certified seed production. It mainly resulted from high prices of seed potatoes. Having most of the crops utilised on farms seed purchases are not necessary from an economic point of view. Having weak situation in potato market the producers restrict the use of purchased inputs, particularly seeds that contribute the largest share in production costs. The causes leading to extremely low level of potato seed use are of structural nature. Low share of marketed production makes the purchases of seeds economically unreasonable. The share of certified potato seeds in these circumstances remains at a very low level and in the 2000/01 season totalled slight 2,5%.

Market turnover in potatoes is expected to rise in the 2000/01 season by 20% to about 3,5-3,6 mill tons. The expected increase in potato turnover results from an upsurge in potato processing for starch, which is projected to increase up to about 700 thousand tons versus 335 thousand tons in the previous season. The processing of potatoes for chips and crisps and other food products also is expected to rise. Demand for ware potatoes for direct consumption will remain unchanged from the last season or eventually will slightly increase.

Potato exports are forecast to increase to 150 thousand tons i.e. about 2,5 times as compared to the 1999/00 season.

Due to increase in feed use on farm potato utilisation will increase by some 11-17%. On farm human consumption will slightly increase while seed use is to remain at the level observed previously. Total on farm potato use in the 2000/01 season would therefore amount to approx. 16,2-17,2 mill tons, of which some 10,8-11,7 mill tons would be contributed to feed use.

Downward tendency in direct human consumption of fresh potatoes is likely to be hampered in the 2000/01 season. Following a 3% decline in the 1999/00 season a slight increase in fresh potato consumption that would negligibly exceed 120 kg per capita. The consumption of processed potato products is projected to increase by 2% to 12 kg per capita. Thus total per capita consumption of potatoes in the 2000/01 season may exceed 132 kg versus 131 kg in the 1999/00 season and 134 two years ago.

Difficulties with the supply of raw material in the autumn campaign of 1999 led to a significant decline (to 530 thousand tons) in potato processing

Potato Balance sheet ('000 t)

Item	1986/89	1996/97	1997/98	1998/99	1999/2000	2000/2001
Crops	36674	27217	20776	25949	19927	22700 - 23800
Imports	85	35	66	24	131	25
Total supply	36579	27252	20842	25973	20058	22725 - 23825
On-farm use	24548	18541	14458	18385	14638	16180 - 17135
- seeds	4723	3100	2950	2950	2800	2800
- feed	17274	12791	8858	12735	9208	10730 - 11690
-self-consumption	2550	2650	2650	2700	2630	2650
Total sales	6273	4211	3394	3826	2969	3595
- for consumption	2818	2352	2147	2072	2000	2010
- for industrial use**	2708	2067	1178	1579	908	1435
- exports	747	72	69	175	61	150
Wastes and losses	5939	4500	2990	3763	2451	2950 - 3100

* forecast

** industrial use irrespectively of the branch

Source: CSO, own estimation

for starch, spirit and dried potatoes in the 1999/00 season. ON the other hand upward tendency in potato processing for food products (mainly chips and crisps). Taking advantage of growing demand and the support strategic investors these processors operate very dynamically. The progress of autumn campaign in the year 2000 allows total potato processing for starch and dried fodder to increase to about 900 thousand tons. Increase in potato use spirit production will be negligible, i.e. would correspond to wastes and losses generated by other channels of potato utilisation. Potato use for the production of chips, crisps and other similar potato products will keep its upward path and is estimated at 385 thousand tons versus 350 thousand tons recorded in the 1999/00 season.

Deterioration of the situation in foreign trade was observed in the

1999/00 season. The exports of fresh potatoes declined almost three times as compared to the previous season. Accordingly the imports of fresh potatoes and potato products (mainly of starch origin) substantially increased. Although the exports of processed potato products increased it did not fully offset negative developments observed in the previous season. In result the balance of foreign trade in potatoes and potato products declined from 13,4 mill USD recorded in the 1998/99 season and 8,4 mill USD in the proceeding season to 6,3 mill USD in the 1999/00 season. While in the middle 90's negative balance of trade had persisted for several years it was the third consecutive season of surplus in foreign trade.

Remarkably lower potato supplies in the 1999/00 season led to an extraordinary rise in potato prices. Spot

market prices over the whole 1999/00 season averaged 452 PLN/t and were higher by 56% than those recorded in the 1998/99 season. Higher potato crops in the year 2000 will lead to a remarkable decline in potato prices in the 2000/01 season. Average local spot prices in the 2000/01 season are expected to vary between 350 and 360 PLN/t, which would be at least 20% lower than in the 1999/00 season. Potato procurement prices will decline as well. The decline would concern particularly the potatoes used for human consumption and the production chips and crisps. The prices of potatoes for starch production will slightly increase. So far in the year 2000 starch producers paid in average 0,77-0,80 PLN per 1% of starch contents versus 0,60-0,70 PLN in the previous year. Having average starch contents around 18,5% it would give some 145-150 PLN/t of delivered potatoes.